

Tutkimustiedon hyödyntäminen päätöksenteossa

Esimerkkinä Espoon maahanmuuttajien hyvinvointi- ja terveystutkimus

TAPANI KAUPPINEN

Tutkitun tiedon käyttö päätöksenteossa on yksi kuntien tiedolla johtamisen ja valtionhallinnon informaatio-ohjauksen tavoitteista. Ajatuksena on, että tutkimus paitsi tuottaa uutta tietoa ja ymmärrystä, sen tulisi olla myös siirrettävissä yhteiskunnan päätöksenteon käyttöön. Haastetta on pohdittu niin kunnissa (Rautava 2011; Niiranen 2011a) kuin hyvinvointi- ja terveyssektoreillakin (esim. Hastrup 2012). Tiedolla johtamisen onnistuminen on myös kyseenalaistettu eri syistä (esim. Heinämäki 2012; Korpilahti 2011).

Tässä kirjoituksessa tarkastelen, mitkä tekijät ovat olleet vaikuttamassa tutkimustiedon hyödyntämiseen ja käyttöönottoon ja miten tutkimuksia tuottava taho voisi muuttaa omaa toimintaansa tiedon hyödyntämistä tukevaan suuntaan. Kirjoitus kuvaa Espoon maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksen hyödyntämistä. Tapaustutkimuksena se käsittelee vain yhtä sisältöaluetta, mutta tulokset voivat toimia esimerkkinä tutkimustiedon hyödyntämisestä yleisemminkin.

Tiedonkäytön malleja

Tiedonkäyttö on tiedon soveltamista ongelmanratkaisuun, päätöksentekoon ja uuden luomiseen. Se on dynaaminen ja sosiaalinen prosessi, joka yhteisen tarkastelun seurauksena saattaa johtaa uuden merkityksen löytämiseen ja esimerkiksi uusien toimintatapojen valintaan. (Niiranen 2011b; Choo 1998.)

Tiedonkäytön tutkiminen on kuitenkin osoittautunut hankalaksi, ja siinä on monia käsitteellisiä ja metodisia ongelmia. Reijo Savolainen (1999) esittelee Brenda Dervinin tiedon käytötarkoituksen luokituksen, jossa toisissa tapauksissa tieto voi auttaa tai toisaalta hankaloittaa toiminnan merkityksellistämistä. Tietoa käytetään mm. asioiden ymmärtämiseen, jolloin hankittu tieto auttaa ideoiden tai käsitysten muodostumista tai edistää asioiden ymmärtämistä, tai asioiden suunnitteluun, jolloin tieto helpottaa suunnittelua ja valmistelua ja auttaa päätöksenteossa. Uutta tietoa voi käyttää myös taitojen hankkimiseen, jolloin opitaan esimerkiksi jonkin välineen käyttö. Tiedolla voidaan vaikuttaa toiminnan motivointiin ja edelleen toiminnan jatkamiseen tai sen avulla voidaan siirtyä uusiin tehtäviin. Tieto voi myös auttaa tuen tai kontaktien saamisessa sekä jonkin työn loppuun saattamisessa.

Tiedon hyödyntämisen toinen jaottelutapa liittyy tiedon suoraan ja epäsuoraan hyödyntämiseen (Susan 2006; Weiss 1999; 1998). Tietoa voi hyödyntää instrumentaalisesti niin, että tutkimuksen suosittama toimintatapa tulee suoraan käyttöönnotetuksi. Useimmin lienee kuitenkin niin, että parasta toimintatapaa ei esitetä ja uusi tieto liudentuu vastaanottajan arvomaailmaan ja olemassa olevaan tietoon. Näin tieto vaikuttaa epäsuorasti ja tuo esiin epäkohtia ja ideoita, jotka muovaavat harjoitettua politiikkaa ja toimintaa. Suoraan vaikuttavan tiedon vaikutusmekanismi saattaa olla helpommin kuvattavissa, mutta konseptuaalisesti hyödynnettävä tutkimustu-

los jää useiden tiedonkäytön vaiheiden taakse pimentoon.

Millainen sitten tiedonkäytönprosessi voi olla? Klassinen kuvaus tiedon hyödyntämisen ketjusta alkaa, kun tuotettu tieto kohtaa sen potentiaalisen käyttäjän. Tällöin alkaa tulkinta ja uuden tiedon yhdistäminen olemassa olevaan tietoon. Chun Wei Choon (1996) tiedonhallinnan prosessimallissa tieto liittyy organisaation ymmärrykseen, jonka tuloksena organisaatio muuttaa toimintaansa tiedon pohjalta uudelleen suunnattujen yhteisten sovitujen päämäärien mukaisesti.

Kyseessä on siis muutos, jossa yhdessä työskentelevät ihmiset yhdistävät saamaansa tietoa jaettuun osaamiseensa ja tulkitsevat ja tekevät johtopäätöksiä. Johtopäätöksiä rajoittaa omat ja toimintaympäristön arvomaailma, kulttuuri ja johtopäätöksen kohtaama vastustus. (Choo 1998; Savolainen 1994.)

Aineisto ja menetelmät

THL:n *Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimukseen* kutsuttiin 1 000 venäläis-, 1 000 somalialais- ja 1 000 kurditaustaista 18–64-vuotiaista henkilöä, jotka asuivat Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Turussa, Tampereella tai Vaasassa (Castaneda & al. 2012).

Espoossa tutkimuksen valmistuminen osui strategiatyön valmistelujankohaan sekä päättyvän ja uuden kotouttamisohjelman taitekohtaan. Kaupungissa maahanmuuttajataustaisia asukkaita on enemmän kuin ruotsinkielisiä (Espoo 2013a).

Kaupungissa on tehty pitkään työtä kotoutumisen ja maahanmuuttajien hyvinvoinnin parissa, mutta maahanmuuttajataustaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden käytöstä ei ole ollut käytettävissä tietoja – asiakkaiden kulttuuritausta on ollut pitkään näkymätön taustatekijä. Se, että maahanmuuttajataustaisten terveysongelmien ei tiedostettu, saattoi myös olla syynä siihen, ettei Espoossa aluksi ollut tutkimukseen osallistumiselle suoraa tilausta. Erityisesti terveydenhuollossa monikulttuurisuus ei ollut erityisellä tavalla näkyvillä, jolloin sen haasteita ei osattu ennakoida.

Ilman tietoa mahdollisista epäkohdista ei voida aloittaa seurantaa, ja ilman seurantaa ei saada tietoa epäkohdista. Maamu-tutkimukseen kohdistui siis toiveita puuttuvan tietopohjan täydentäjänä ja mahdollisten kipupisteiden esiintuojana.

Artikkeli perustuu dokumenttianalyysiin, haastatteluihin sekä osallistuvaan havainnointiin. Haastateltavina oli kaksi Espoon kaupungin työntekijää, jotka ovat työskennelleet kaupungissa pitkään maahanmuuttajien kotoutumisen parissa. Haastattelut toteutettiin puhelinhaastatteluna 1.3.2013, parikeskusteluna 20.3.2013 ja 25.6.2013 sekä yksilöhaastatteluna 25.9.2013. Lisäksi tietoja täydennettiin sähköpostitse.

Haastateltavien määrä on pieni, mutta heidän tehtävänsä keskushallinnossa ja sosiaali- ja terveyssektorin esikunnassa ovat pitkälti kokoavia ja koordinoivia. Näin heillä on kattava kuva kaupungin tuottamasta ja organisoimasta maahanmuuttajien hyvinvointia edistävästä toiminnasta. Nauhoitettuja keskusteluja ja muistiinpanoja on täydennetty kaupungin tuottamilla dokumenteilla ja koulutusmateriaaleilla. Tutkija osallistui lisäksi ensimmäiseen työpajapäivään.

Maamu-tutkimuksen hyödyntämisen tasot

Haastateltavat kuvasivat tutkimuksen tulosten hyödyntämistä kolmena polkuna, joita olivat 1) pienet konkreettiset teot, 2) strategiatyö ja 3) monikulttuurisuusohjelma.

Pienet teot. Ensimmäinen polku tutkimuksen tulosten hyödyntämisessä oli konkreettisten pienten tekojen polku. Toinen haastateltavista oli mukana esittelemässä tutkimuksen tuloksia joulukuussa 2012 sosiaali- ja terveystoimen johtoryhmässä. Tuolloin johtoryhmä teki päätöksen, että tutkimuksen tulokset viedään työpajatyökentelyyn.

Helmikuussa 2013 järjestettiin ensimmäinen työpaja, johon kutsuttiin noin 60 työntekijää perhe- ja sosiaalityöstä, terveyspalveluista, kehittämisen tulosalueelta ja vanhuspalveluista. Esikunnasta oli mukana asiantuntijoita ja johtoryhmän edustajia. Mukana oli myös muutama maahanmuuttajataustainen työntekijä.

Työpajan tuloksena kirjattiin toive, että viranomaiset saisivat koulutusta kurdikulttuurista ja kotoutuksesta, erityisesti vammaisten maahanmuuttajien kotoutuksesta. Koulutus toteutettiin touko- ja lokakuussa. Siihen osallistui 50 sosiaali- ja terveystoimen ja HUS-Jorvin pidempiaikaisista asiakastyötä tekevää työntekijää. Työpajatyökentelyn rinnalla käynnistyi mielenterveyspalveluiden kehittäminen.

Tutkimusten tulosten yhteisessä käsittelyssä kevättalvella 2013 tapahtui sosiaali- ja terveys-toimessa suuri muutos maahanmuuttajien hyvinvointiin suhtautumisessa, erityisesti mielenterveys- ja päihdepalvelujen sisällä. Muutosta voi kuvata siten, että silmät avautuivat näkemään maahanmuuttajien terveydentilan erityispiirteitä. Muutoksen tapahtuessa oli rinnakkain käytössä kaupungin monikulttuurisuusohjelman omat hyvinvoinnin seurantatiedot, ennusteet maahanmuuttajataustaisen väestöosuuden kasvusta sekä tutkimuksen tulokset maahanmuuttajaväestön terveydentilasta.

Esimerkki ongelman tunnistamisesta on johdettavan viranhaltijan lopputulema, kun hän puhui maahanmuuttajien mielenterveydestä: ”nyt näemme vain jäävuoren huipun”.

Strategiatyö. Toinen vaikuttamisen polku oli tutkimuksen johtopäätösten vieminen kaupungin tahtotilaan. Kaupungin strategiana toimiva Espoo-tarina on nelisivuinen asiapaperi, johon kirjataan tulevaisuuden tahtotila. Monikulttuurisuusasiain edustajien oli tehtävä paljon valintoja siitä, mitä varsinaiseen strategiaan ja sitä tarkentaviin ohjelmiin voi yrittää viedä.

Myös Espoon monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta (2012) pyrki vaikuttamaan strategiaan kannanotossaan:

Heikoimmista kaupunkilaisista on huolehdittava. Toimeentulotuen saajien joukossa ulkomaan kansalaiset ovat yliedustettuja (24,6 % aikuisista ja 50,1 % lapsista) verrattuna suomalaisten osuuksiin (5,7 % aikuisista ja 6,3 % lapsista). Myös lastensuojelun asiakkaissa maahanmuuttajataustaiset ovat yliedustettuina. Perusopetuksessa muunkielisten osuus erityisen tuen oppilaista on lähes kaksinkertainen. THL:n alustavien tutkimustulosten mukaan maahanmuuttajien terveyspalveluiden käyttö on vähäisempää kuin kantaväestöllä vaikka pitkäaikaissairastavuudessa ei juuri ole eroa. Erityisesti mielenterveyspalveluissa on huolestuttava koetun tarpeen ja toteutuneen käytön välinen ero. (...) Näiden ongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan varhaista puuttumista, perheiden tukemista, lasten ja nuorten harrastuksiin kannustamista sekä tuloksellista koulutus- ja työllisyyspolitiikkaa. Etnisten vähemmistöjen kynnys palveluihin on pidettävä matalana.

Kaupunginvaltuuston kesäkuussa 2013 hyväksymässä Espoo-strategiassa on mainintoja maahanmuuttajien määrästä. Vieraskielisten määrän kasvu nykytilan kuvauksessa näkyy palvelutarpeiden kasvuna ja haasteena palvelutuotannolle. Toisaalta monikulttuurisuus nähdään myös työvoimavarana kansainvälistyville espoolaisyrittäjille. Kaupunki nähdään monikulttuurisena ja ”kaik-

kien Espoona”.

Maahanmuuttajanäkökulman nähdään sisältyvän kirjattuihin valtuustokauden tavoitteisiin esimerkiksi niin, että palveluvalikoima muodostaa ennaltaehkäisevien, terveys- ja hyvinvointierojen kaventavien, varhaisen puuttumisen, kuntalaisen omatoimisuutta tukevien ja asiakkaan valinnanvapautta lisäävien palveluiden kokonaisuuden. Samalla strategiassa ”torjutaan segregaatiota ja vastataan espoolaisten erilaisiin asumistarpeisiin tarjoamalla edellytykset edulliselle ja monimuotoiselle asuntotuotannolla ja tonttitarjonnalle”.

Strategian toteuttamisen yhtenä keinona käytetään kehitysohjelmia. Ohjelmalla johdetaan samaan aihealueeseen liittyviä projekteja ja muita toimenpiteitä. Kehitysohjelmat ovat valtuustokauden mittaisia, ja ne toteutetaan sekä samanaikaisina että ajallisesti perättäisinä projekteina kehitysohjelman kokonaisaikataulun puitteissa.

Strategiasta ja valtuustokauden tavoitteista johdetaan toimialojen ja yksiköiden tavoitteet. Jo ennen tutkimuksen tulosten yhteistä käsitteilyä kaupunginjohtaja oli päättänyt, että maahanmuuttaja-teema etenee integroidusti viiden poikkialueellisen ohjelman sisällä.

Integroiva toimintatapa oli haastava tutkimuksen tulosten jalkauttamisen kannalta, sillä hyvinvoinnin erityiskysymyksen tulee olla ohjelman näkökulmaan sovitettuja eikä kaikissa ohjelmia valmistelemissä osajohdteissa ole asioiden ajajaa. Kehitysohjelmat oli koottu yhteistyössä luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kanssa. Maanmuuttajan näkökulman saaminen ohjelmiin vaati erityisesti monialaista keskustelua luottamushenkilöiden kanssa.

Ohjelmatyöskentelyssä viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden yhteinen työskentelytapa oli uusi, ja se koettiin erittäin hedelmälliseksi välittömän vuorovaikutuksen ja asioiden esittelyn ja lisätiedon välittämisen epämuodollisuuden vuoksi. Toimintatapa olikin pitkälti henkilökohtaista vaikuttamista.

Esimerkiksi Nuorten elinvoimaisuus -kehitysohjelmassa mainitaan, että maahanmuuttajataustaisille nuorille varmistetaan mahdollisuus saada tukea opiskelun loppuunsaattamiseen ja harrastustakuu. Kestävän kehityksen kehitysohjelmaan kuuluu alueellisen segregaatiorjunnan tavoite maankäytössä, asuntotuotannossa ja tonttitarjonnassa. Lisäksi ohjelmassa on keskusteltu hyvinvointierojen kaventamisesta, yhteisöllisyydes-

tä ja asumisalueiden imagosta.

Ohjelmatyö. Haastateltavat kokivat, että monikulttuurisuusohjelman työstäminen on heidän omalla vastuullaan, jolloin erilaisten tärkeäksi koettujen teemojen mukaan saanti on helpompaa. Ohjelman nähtiin täydentävän ja kokoavan kaupungissa tehtävää työtä. Ohjelman toimenpiteiden muotoilu on tarkoitus aloittaa, kun Espoon strategiaan liittyvien poikkihallinnollisten ohjelmien sisällöt ovat tarkentuneet.

Monikulttuurisuusohjelman suunniteltiin rakentuvan poikkihallinnollisten teemojen varaan. Ennen ohjelmatyön aloittamista valmistelijoilla oli mielikuva, että suuri osa monikulttuurisuusohjelman asioista olisi jo päätetty toisaalla ohjelmia hyväksyttäessä.

Ohjelman rakenteen tuli olla mahdollisimman pitkälle yhteneväinen kaupungin strategian kanssa, jolloin päättäjien on helpompi huomata asioiden yhteys toisiinsa. Valmistelijoiden mielestä näin menetellen monikulttuurisuusohjelman sisältö tulisi olemaan eri toimijoille ja päättäjille jo toisista asiayhteyksistä tuttu ja sen hyväksyttävyyden paransi. Myös ohjelman riittävällä konkreettisuudella on merkitystä sille, että viestintä onnistuu, ohjelman toimenpiteet ovat ymmärrettäviä ja niihin sitoudutaan.

Hyvinvointiin vaikuttaminen tulee siis hajaan tumaan erilaisten ja eri tavoin etenevien asioiden ajamiseksi. Monikulttuurisuusohjelman luonnoksessa (Espoo 2013a) oli kuvattu teemat, jotka jäävät muiden kaupungin ohjelmien ulkopuolelle mutta ovat tärkeitä monikulttuurisuuden kannalta.

Vuonna 2012 päättyneellä ohjelmakaudella näkökulma oli laajentunut elinkeinopolitiikkaan ja ohjelman tavoitteille oli annettu seuranta- ja seurannamittarit. Kaupungin seurannassa oli 23 tavoitetta esimerkiksi työllistymiselle, koulutukselle ja toimeentulotuen ja palveluiden käytölle. Terveysseurannan mittareita ei ollut asetettu. Seuranta-tietojen muodostumista pidettiin hyvin tärkeänä ja kaupungin omaa seuranta sen mahdollistajana. Nähtiin, että ongelmien laaja-alaisuus ja merkitys voitiin osoittaa vain tilastoinnilla ja volyymin esiintuomisella. Ohjelman terveysteema rakentuikin pitkälle Maamu-tutkimuksen varaan (Espoo 2013a).

Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta on maahanmuuttajien, järjestöjen, viranomaisten ja kaupungin päättäjien yhteistoimintaelin. Neuvottelukunta on mm. kommentoinut edellä ku-

vatulla tavalla strategiatyötä. Kokouksessa joulukuussa 2012 (Espoo 2013b) esiteltiin tutkimus, josta kirjattiin: ”Selviä hyvinvointi- ja terveyseroja löytyy etnisten ryhmien, sukupuolten ja ikäryhmien välillä. Erityisesti naisten ja kurdien tilanne herättävät huolta, myös liittyen siihen miten vanhempien tilanne vaikuttaa seuraavaan sukupolveen. Etnisten yhteisöjen kanssa on käytävä vuoropuhelua tuloksista ja toimenpiteistä tilanteen parantamiseksi.” Koska kokous oli toimikautensa päättävän neuvottelukunnan viimeinen, päätettiin, että tutkimuksen tulokset viedään käsiteltäviksi uuteen neuvottelukuntaan. Vuoden 2013 aikana uusi neuvottelukunta ei kuitenkaan ehtinyt käsitellä tutkimuksen tuloksia.

Tulokset

Maamu-tutkimuksen tuottaman tiedon käyttöön liittyvät elementit voi jakaa yhteistyön organisoitumiseen, tietoon ja seurantaan, toimintatapoihin sekä osittain sattumaan.

Yhteistyön organisoitumisessa tarvitaan kokoa-va taho, joka näkee ilmiön palvelurakenteen yläpuolelta, joka voi tunnistaa aukkoja ja jolla on yllyttävä ja kokoava rooli. Koordinointi uhkaa jäädä erilliseksi, mikäli eri ohjelmien ja hallinnonalojen välillä ei ole kokoavaa yhteyttä ja koherenttia ajattelua. Koordinoinnin kumppanina pitää olla vastaanottava taho, joka voi organisoida tutkimuksen jatkokäsittelyn. Vastuutahoja – tai edes ohjelman tunnistavia tahoja – tulee olla hallintokunnissa. Poikkihallinnollisuus on välttämättömyys myös käytännön projekteissa, yhteinen strateginen tahto ei yksin riitä.

Yhteistyöhön liittyy myös koordinaatio niin sosiaali- ja terveystoimen sisällä, kaupungin eri hallinnonalojen välillä kuin kaupungin ja seurakuntien ja järjestöjen välilläkin. Asia ”ei voi olla vain yhden ihmisen harteilla, jolla ei ole valtaa viedä eteenpäin, pitää olla rakenne”. Tarvitaan toimintatapa, jossa kaupungin strategiatyöhön liittyviä poikkihallinnollisia kehitysohjelmia tehdään luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden yhteisissä ohjausryhmissä. Näin toimien poliittinen ymmärrys lisääntyy, henkilökohtaisissa ryhmissä toimijoilla on välitön mahdollisuus vuorovaikutukseen.

Tietoon liittyvä haaste on saada tutkimustietoa sovelletuksi. Vuorovaikutus tiedon tuotannossa

on vielä vähäistä, liian vähäiset työpajatyöskentelyt ja käyttäjänäkökulman puute hidastavat uuden tiedon ymmärtämistä. Tietoa maahanmuuttajista huomioidaan vasta kun heidän lukumääränsä on riittävän suuri. Espoossa on jo kymmeniä vuosia tarjottu maahanmuuttajille erityisiä palveluja päiväkodeissa ja kouluissa, mutta vasta nyt sosiaali- ja terveystoimen sisällä on havahduttu maahanmuuttajien ongelmiin.

Uuden tiedon ymmärtämisessä auttavat ilmiön näkyväksi tekevät indikaattorit. Käytössä on kuitenkin vain yksittäisiä tutkimuksia, ja seurantaindikaattorit ovat erillisten organisaatioiden omia. Tiedon ymmärtämiseksi pitää avata asioiden välisiä yhteyksiä. Esimerkiksi kestävä kehityksen kehitysohjelmassa on syytä kuvata laajemmin, mihin ilmiökenttään tavoite sosiaalisen segregaaation estämisestä liittyy. Samoin maankäytön suunnittelun, asuntotoimen ja koulutoimen näkökulmien välisen yhteyden näkyväksi tekeminen on tärkeää.

Toimintatavat voivat edistää tiedon ymmärtämistä. Poliittisen sitoutumisen historia on syntynyt pitkäjänteisellä työllä. Sitoutumisella on joitakin rakenteita, kuten ohjelmatyö, jossa materiaali saadaan työstettyä. Oleellista on kuitenkin lobbaus, muistuttaminen ja asioiden ajajien saaminen. Uusi tieto on liitettävä olemassa olevaan tietoon, tarvitaan lisää kokemusasiantuntijuutta, koulutusta ja monialaisia tilaisuuksia, jotta yhteisiä ja sitouttavia johtopäätöksiä voi luoda.

Viimeiseksi *sattuma* voi puuttua peliin. Se voidaan nähdä hetken mahdollisuutena saada monikulttuurisuusnäkökulma mukaan eri ohjelmiin, hankkeisiin tai kulloinkin ajankohtaiseen sisältöön. Siksi tiedon soveltajalta vaaditaan ketteryyttä ja mahdollisuuksien tunnistamista sekä eri toimijoilta oikea-aikaista sijoittumista toimintakentällä. Sattuma voi myös hidastaa tiedon etenemistä, esimerkiksi Maamu-tutkimuksen tulokset käsiteltiin väistyvän monikulttuurisuusasian neuvottelukunnan viimeisessä kokouksessa, minä vuoksi tutkimus ei jäänyt näkyviin väistyvän neuvottelukunnan toimintana mutta ei tullut myöskään uuden neuvottelukunnan toimintasuunnitelmaan.

Maamu-tutkimuksen tekijät kuvaavat, kuinka kunnissa toteutetut työpajat ovat auttaneet keskeisimpien löydösten tunnistamisessa (ks. Rask & al. 2012). Samalla tutkimuksen vastaanottajalle jäi suuri tarve saada apua tiedon soveltamisessa. Jotta tutkimuksen vaikuttavuutta voidaan

parantaa, tiedon tuottajan tulisikin huomioida, ettei vastaanottajalla ole välttämättä asiantuntemusta, halua tai tahtoa ottaa tietoa vastaan. Espoossa tiedon käyttäjällä olikin paljon toiveita THL:lle siitä, miten tuloksia voitaisiin työstää yhdessä.

Tutkimuksen tulisi tarjota käytännönläheisiä, kuntakohtaisia aihioita johtopäätösten tekoon. Onko esimerkiksi jokin havainto erityisen yllättävä, huolestuttava tai välitöntä reagointia kaipaava? Tulisi varmistaa, että vastaanottajalla on mahdollisuus tehdä johtopäätöksiä aineistosta, ja ajoittaa, mikäli mahdollista, tulokset kunnan strategiatyön kannalta hedelmälliseen vaiheeseen. Tiedon tuottajan olisi hyvä järjestää yhdessä vastaanottajan kanssa erilaisia foorumeita (esim. työpajoja) tulosten pohdintaan sekä vastata odotuksiin selkeistä toimenpide-ehdotuksista ja valmiiksi pureskellusta tiedosta.

Johtopäätöksiä

Espoossa Maamu-tutkimuksen tulosten hyödyntämisessä näkyy pitkä perinne monikulttuurisuuden käsittelyssä sekä vahva näkemys tiedon käytön poluista. Tutkimus valmistui ajankohtana, jolloin tiedolla oli mahdollista vaikuttaa usealla eri suunnalla. Uusi tieto liittyi kaupungin omaan seurantatietoon ja muihin valtakunnallisiin tutkimustuloksiin. Tutkimus vahvisti kaupungin prosessia, jonka näkyvimpänä muutoksena oli terveystoimen saaminen mukaan yhteisiin keskusteluihin, aluksi mielenterveysasian kautta.

Tietoa käytettiin tuen saamiseen, kontakteihin ja oman päämäärän saavuttamiseen. Verrattuna Savolaisen (1999) esittämään tiedon käyttötarkoituksen luokitteluun, esiin nousee myös tiedon käyttö motiivoinnin välineenä ja asioiden suunnittelussa. Tiedon käyttäjillä itsellään oli jo ymmärrystä siitä, kuinka uusi tieto auttaa heitä monikulttuurisuuskeskusteluissa. Ensimmäinen edellytys tiedon hyödyntämiselle on vastaanottaja, joka kykenee ottamaan tiedon vastaan ja joka on sellaisessa asemassa, että kykenee työstämään tietoa eteenpäin.

Espoossa kyse oli tiedon sisäistämisestä organisaation ja sen muuntamisesta sekä välittömäksi toiminnaksi että strategisiksi tavoitteiksi. Suora tiedon käyttö näkyi esimerkiksi koulutuskysymysten esiin nostamisena. Espoossa oli selkeästi nähtävissä pyrkimys tutkimustiedon ja kunnan

oman kokemuksen yhdistämiseen ja tämän yhdistetyn tiedon saattamiseen sisäistetyksi tavoitteelliseksi toiminnaksi (vrt. Choo 2009; Savolainen 1999). Parhaimmillaan tulokset johtivat suoraan välittömiin toimenpiteisiin.

Tiedon käytön polkuja kuvatessaan haastattelutavat korostivat, että tiedon hyödyntämiselle tarvitaan uudenlaisia tilaisuuksia, kuten ohjelmatyöryhmissä toimiminen tai henkilökohtaiset kontaktit. Mahdollisuuksien näkeminen konkretisoituu, kun monikulttuurisuutta esiintuvia sanoja ja termejä saadaan mukaan eri asiayhteyksiin. Esimerkiksi kestävä kehityksen määrittelyyn osallistuminen varmistaa, että monikulttuurisuusnäkökulma pysyy mukana yhtenä teemana.

Sanojen merkitys liittyy myös organisaation muutosvalmiuteen. Vaikka organisaatiossa puhutaan ylätasolla ilmiöiden poikkihallinnollisuudesta, sen toteutuminen monikulttuurisuuden yhteydessä on hidas prosessi. Maahanmuuttajataustaisten espoolaisten hyvinvoinnin erityispiirteet tulivat ensimmäiseksi näkyviin oppilashuollon, sosiaalityön, kirjaston ja neuvolan kaltaisissa palveluissa. Ilmiön ”sanoittaminen” uusilla foorumeilla on yksi Espoossa käytetty tiedon sisäistämiskeino. Monikulttuurisuuden moninaisuutta on alettu kaupungissa tiedostamaan ja on tunnustettu, että ilmiöstä on vasta vähän tietoa, se on jäävuoren huippu – ja tietoisuus ilmiön olemassaolosta alkaneet vähitellen levitä eri aloilla.

KIRJALLISUUS

Castaneda, Anu E. & Rask, Shadia & Koponen Päivikki & Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo: Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomesa. Raportti 61/2012. Helsinki: THL, 2012.

Choo, Chun W.: Knowing organization: How organizations use information to construct meaning, create knowledge, and make decisions. New York: Oxford University Press, 1998.

Espoo: Espoon kaupungin monikulttuurisuusohjelma 2014–2017. Luonnos 7.3.2014. Espoo, Espoon kaupunki, 2013a.

Espoo: Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunnan kokous 10/2012. Pöytäkirja 31.12.2012. Espoo, Espoon kaupunki, 2013b.

Espoon monikulttuuriasiain neuvottelukunta: Espoon monikulttuuriasiain neuvottelukunnan kannanotto Espoon tarinan luonnokseen 22.8.2012. Espoo: Espoon kaupunki, 2012.

Hastrup, Arja: Hyvinvointitiedon hyödyntäminen

Toisaalta maahanmuuttajataustaiset itse eivät näyttäneet olleen aktiivisesti mukana tiedon prosessoinnissa. Tapio Koiviston (2011) asettama ehto tiedon hyödyntämisen sisäsyntyisyydestä ja itseaiheutettavuudesta näyttää Espoossa kuitenkin toteutuvan. Tutkimustiedon hyödyntäminen on evolutionäärinen prosessi, jossa ensin on tunnistettu mahdollisuuksia viedä asiaa eteenpäin ja kehitetty rinnakkaisia strategiaprosesseja vastaanottavaisemmiksi tiedolle. Lopuksi tehtyjä johtopäätöksiä on pyritty viemään hallinnon tavoitteiksi.

Monikulttuurisuusasioiden kanssa työskentelevät toimijat toivoivat THL:ltä tiiviitä ja perusteltuja toimenpide-ehdotuksia, joihin voidaan vedota terveydenhuoltoalan ammattilaisten kanssa viestittäessä. Toiveet ovat yhdenmukaisia sen keskustelun kanssa, jota on käyty muidenkin tieteenalojen tutkimustiedon käytettävyyden parantamisesta (Niiniluoto 2012). Tutkijoilta odotetaan tuloksia helposti ymmärrettävässä muodossa. Toiveen koetaan olevan tutkimusalasta riippumatta ristiriidassa sen kanssa, että tutkijat ja tutkimuksen rahoittajat perinteisesti arvostavat kansainvälisten tieteellisten artikkeleiden julkaisemista. Muunlaista tiedon levittämistä ja tutkimuksen vaikuttavuuden edistämistä ei tutkijan työn arvioinnissa tai urakehityksessä juurikaan arvosteta. (Korpilahti 2011.)

lasten ja nuorten palveluja tuottaessa. Mallina neuvolan laaja terveystarkastus. Raportti 11/2012. Helsinki: THL, 2012.

Heinämäki, Liisa: Valtionhallinnon ohjelmaohjauksen sosiaali- ja terveydenhuollossa 2000-luvulla. Tutkimus 75. Helsinki: THL, 2012.

Koivisto, Tapio: Improvisoi! Organisaation kehittämisen interventiotutkimuksen ja vuorovaikutuskoulutuksen metodeilla. Espoo: VVT, 2011.

Korpilahti, Eeva: Miten tieteellinen tieto saadaan käytännön käyttöön? Päätoimittajalta. Metsätieteen aikakauskirja (2011):4, 257–258.

Kosonen, Liisa: Marginaalista valtavirtaan – Suomen ja Espoon Maahanmuuton historiaa. NEO-Espoo -seminaari 2.2.2010 ”Miten Espoo on muuttanut, miltä sen tulevaisuus näyttää?” Espoo: Espoon kaupunki, 2010.

Niiniluoto, Ilkka: Tutkimustieto käyttöön. Tieteessä tapahtuu (2012):6, 1–2.

Niiranen, Päivi: Hyvinvointia edistävien kotikäyntien

- tiedonhallinnan kehittäminen Seinäjoen Ikäkeskuksessa, Väli-Suomen Ikäkaste / Etelä-Pohjanmaan Vanhustyön kehittämiskeskus-hanke. Seinäjoki: Väli-Suomen Ikäkaste, 2011a.
- Niiranen, Vuokko: Arviointitieto ja sen käyttöala kuntien päätöksenteossa. *Hallinnon tutkimus* 30 (2011): 4, 313–324.
- Rask, Shadia & Koponen, Päivikki & Castaneda, Anu E. & Koskinen, Seppo & Linnanmäki, Eila: Henkilöstön rekrytointi ja perehdyttäminen sekä kuntayhteistyö. S. 300–304. Teoksessa Castaneda, Anu E. & Rask, Shadia & Koponen, Päivikki & Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo: Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Raportti 61/2012. Helsinki: THL, 2012.
- Rautava, Risto: Tieto ja päätöksenteko – ravistetaanko hihasta vai käytetäänkö tutkittua tietoa? *Kunskap och beslutsfattande – skaka ur ärmen eller anlita statistik och forskning? Kvartti* (2011): 1, 16–25.
- Savolainen, Reijo: Tiedontarpeet ja tiedonhankinta. Teoksessa Mäkinen, Ilkka (toim.): Tiedon tie. Johdatus informaatiotutkimukseen. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 1999.
- Savolainen, Reijo: Tiedon käytön tutkimus informaatiotutkimuksessa. *Kirjastotiede ja informatiikka*. 13 (1994): 4, 101–109.
- Susan, M. Jack: Utility of Qualitative Research Findings in Evidence-Based Public Health Practice. *Public Health Nursing*. 23 (2006): 3, 277–283.
- Weiss, Carol. H.: Have We Learned Anything New About the Use of Evaluation? *American Journal of Evaluation*. 19 (1998): 1, 21–33.
- Weiss, Carol. H.: The Interface between Evaluation and Public Policy. *Evaluation* 5 (1999): 4, 468–486.
- Weiss, Carol. H.: What kind of evidence in Evidence-Based policy? The third international, interdisciplinary, biennial conference 4–7 July 2001. Durham: University of Durham, 2001.
- Vihriälä, Vesa: Poliittika-analyysi (talous)politiikassa. S. 11–38. Teoksessa Ilmakunnas, Seija & Junka, Teuvo & Uusitalo, Roope (toim.): Vaikuttavaa tutkimusta – miten arviointitutkimus palvelee päätöksenteon tarpeita. Espoo: VTT, 2008.